

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора Прошкіна
Володимира Вадимовича про дисертацію Хміль Наталії Анатоліївни
«ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ХМАРНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти**

Одним із найважливіших напрямів інформатизації освіти є практичне використання мережі Інтернет в освітньому процесі. Спектр застосування цифрових інструментів і сервісів в освіті є доволі розгалуженим і залежить від багатьох факторів. Серед них – різні навчальні дисципліни, ступені загальної середньої освіти (початкова, основна та старша школа), технічні можливості (обладнання, програмне забезпечення, швидкість Інтернету) та ін. Але одним із найвагоміших факторів виступає готовність сучасного вчителя до використання хмарних технологій в освітньому процесі. Разом із тим, як слушно зауважує авторка дослідження, потребують більш ґрунтовного дослідження низка аспектів: системне представлення теоретико-методологічних і методичних засад професійної підготовки майбутніх учителів до застосування хмарних технологій в освітньому процесі, уточнення принципів, закономірностей цього процесу; обґрунтування умов, змісту, методів, форм і засобів підготовки майбутніх учителів до застосування хмарних технологій в освітньому процесі тощо.

Відтак, виникає необхідність у певному «перезавантаженні», осучасненні наявної системи фахової підготовки майбутніх учителів у контексті врахування багатоаспектних педагогічних можливостей хмарних технологій. Крім того, важливо розробити узагальнений теоретичний і методичний інструментарій, що уможлиблює підготовку студентів будь-яких педагогічних спеціальностей до

використання хмарних технологій у майбутній професійній діяльності. Це яскраво свідчить про сучасність і **актуальність** наукового дослідження Н. А. Хміль.

Дисертаційну роботу виконано в межах комплексної теми «Реалізація системи фахової підготовки в умовах інноваційного освітнього середовища вищого педагогічного навчального закладу» (реєстраційний номер № 0117V007459) КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

Структура роботи є логічною й адекватно відображає траєкторію руху теоретико-експериментального дослідження. Основний зміст дисертаційної роботи свідчить про широку ерудицію здобувачки, її здатність до системного охоплення різних аспектів досліджуваних педагогічних явищ і процесів, критичність і креативність професійного мислення.

Викликає інтерес проведений аналіз стану досліджуваної проблеми в педагогічній теорії та практиці. Залучення широкої вітчизняної та зарубіжної теоретичної бази з питань використання хмарних технологій в освітньому процесі дозволило авторці дослідження ґрунтовно висвітлити теоретичні та методологічні засади дослідження, сформулювати його вихідні положення.

Виділимо наукову позицію Н. А. Хміль, яка обґрунтовує провідні тенденції покращення фахової підготовки майбутніх учителів у контексті проблематики дослідження: процес формування професійної готовності майбутніх учителів до використання хмарних технологій в освітньому процесі відбувається з позиції системного підходу; професійна підготовка є наскрізною і здійснюється протягом усього періоду навчання у ЗВО із застосуванням хмарних технологій; набуття практичного досвіду застосування хмарних технологій в освітньому процесі відбувається в межах контекстного навчання, що передбачає відтворення в методах і формах навчальної діяльності студентів реальних зв'язків і стосунків у контексті їхньої майбутньої професійної діяльності.

Заслужує на схвалення уважне ставлення дисертантки до понятійно-термінологічного апарату дослідження. Так, авторка на основі аналізу

педагогічних досліджень розкриває поняття «хмарні технології», «хмаро орієнтоване навчально-інформаційне середовище», «хмаро орієнтоване навчально-інформаційне середовище для підготовки майбутніх учителів до використання хмарних технологій в освітньому процесі» тощо.

Характеризуючи наукову новизну виконаного дослідження, слід відзначити, що дослідницею перше розроблено концепцію формування професійної готовності майбутніх учителів до використання хмарних технологій в освітньому процесі, яка полягає в системному розгляді проблеми підготовки студентів педагогічних спеціальностей щодо використання хмарних технологій в освітньому процесі, спрямованої на саморозвиток особистості в зазначеному напрямі; теоретично обґрунтовано й розроблено педагогічну систему формування професійної готовності майбутніх учителів до використання хмарних технологій в освітньому процесі, що реалізується через цільовий, змістовий, технологічний, суб'єкт-суб'єктний та середовищний компоненти; розкрито тенденції впровадження хмарних технологій в освіту в зарубіжних країнах, узагальнено зарубіжний досвід підготовки майбутніх учителів та вчителів-практиків до використання хмарних технологій в освітньому процесі для можливості його адаптації та застосування в Україні; обґрунтовано структуру професійної готовності майбутніх учителів до використання хмарних технологій в освітньому процесі, яка включає мотиваційно-ціннісний, когнітивний, операційний та рефлексивно-прогностичний компоненти.

Варто підкреслити й основні здобутки, що відносяться до **практичного значення дослідження** – корекції та наповненні новим змістом навчальних дисциплін: «Вступ до спеціальності», «Педагогіка», «Психологія», «Безпека життєдіяльності», «Іноземна мова», «Українська мова за професійним спрямуванням», «Правові засади сучасної держави», «Методика викладання навчальної дисципліни (відповідно до профілю підготовки)»; упровадженні в освітній процес навчального курсу за вибором «Хмарні технології в освітньому процесі»; підготовці методичних рекомендацій та практикумів: «Віртуальні інтерактивні дошки та їх використання в освітньому процесі», «Хмарні сервіси в

освітньому процесі», «Сучасні інформаційні технології в освіті» та ін.

Виділимо ще низку переваг дослідження.

По-перше, авторкою окрім технічних, технологічних і економічних переваг використання ХТ в освітньому процесі наведено педагогічні переваги, серед них: можливість організації спільної навчальної, наукової, виховної діяльності онлайн, взаємодії всіх суб'єктів освітнього процесу незалежно від місця знаходження; постійний доступ до навчального електронного вмісту та можливість працювати з ним із будь-якого пристрою; можливість інтерактивних форми мережевої взаємодії в освітньому процесі тощо.

По-друге, здобувачка виокремлює три групи педагогічних функцій ХТ в освітньому процесі: дидактичні функції; функції інтенсифікації освітнього процесу; функції організації навчальної діяльності та управління нею, що дозволяє чітко уявити широкі можливості використання ХТ на практиці.

По-третє, Н. А. Хміль пропонує порівняльний аналіз хмарних сервісів Google та Microsoft для використання в освітньому процесі, узагальнює дидактичні можливості сервісів для збереження та публікації матеріалів для навчання; для візуалізації навчальної інформації; для створення інтерактивних ігрових вправ; для організації та управління навчанням тощо.

В четверте, заслуговую на схвалення потужний навчально-методичний матеріал, поданий в Додатках до дисертації: банки творчих і дослідницьких завдань, розробки тренінгів, діагностичний інструментарій, класифікація хмарних технологій відповідно до їх використання в освітньому процесі, огляд означень, моделей надання хмарних послуг тощо.

Матеріали, подані в 17 додатках на 76 сторінках, загалом сприяють повноті сприймання основного тексту.

Результати дослідження впроваджено в діяльність 7 ЗВО і 2 ЗЗСО. Упровадженням охоплено декілька регіонів України, про що свідчать відповідні довідки. Це відображає також і перспективи подальшого поширення отриманих результатів дослідження в освітянській практиці України.

Основні положення і результати дисертаційної роботи доповідались і

обговорювались на понад 40 міжнародних і всеукраїнських конференціях.

Аналіз публікацій Н. А. Хміль засвідчив їхню відповідність (кількісну і якісну) вимогам щодо оприлюднення результатів дисертаційного дослідження. Основні наукові положення й результати висвітлено в 75 публікаціях, серед них: одноосібна монографія, публікація в колективній монографії; 2 практикуми, методичні рекомендації; 27 статей у провідних фахових наукових виданнях України та виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз, зокрема Web of Science, 2 статті в зарубіжних періодичних виданнях, 41 публікація апробаційного характеру та в інших виданнях.

Автореферат дисертації стисло і коректно відображає зміст і результати виконаної дослідницької роботи.

Зазначене дає підстави класифікувати дисертаційне дослідження Хміль Наталії Анатоліївни як завершене теоретико-експериментальне дослідження, що містить нові наукові положення, має вагоме теоретичне та практичне значення. Однак, проведене дослідження не позбавлене певних недоліків. Тому вважаємо за необхідне подати зауваження, які виникли в процесі опрацювання матеріалу докторської дисертації:

1. Вважаємо, варто було б більш ретельно прописати суперечності, що розкривають проблему дослідження (с. 49). Так, друга та третя суперечності є доволі схожими.

2. У тексті дисертації зазначено, що контрольний етап експерименту передбачав теоретичне осмислення й інтерпретацію результатів дослідження. Ураховуючи, що цей етап тривав протягом 2020 р., коли вища школа працювала переважно в режимі соціального дистанціювання, доцільно, хоча б фрагментарно, навести рекомендації щодо формування готовності студентів до використання ХТ в умовах дистанційної освіти.

3. У підрозділі 1.2. подано досвід зарубіжних ЗВО щодо підготовки майбутніх учителів до використання хмарних технологій в освітньому процесі. Вважаємо, що для кращого сприйняття варто узагальнити та систематизувати наведену інформацію за певними ознаками, наприклад, за територіальною, за ступенем впровадження ХТ в освітній процес, за хмарними сервісами або ін.

4. Ураховуючи, що тематика дисертації є доволі широкою – професійна підготовка майбутніх учителів різних спеціальностей (від мистецьких до математичних), а також для різних ступенів (початкова, середня та старша школа), вважаємо, що варто було б урахувати таку різну аспектність при побудові авторської педагогічної системи.

5. У таблиці 4.2 подано діагностичний комплекс, що дозволяє визначити сформованість професійної готовності майбутніх учителів до використання ХТ в освітньому процесі. Важливо уточнити, за допомогою яких розрахункових операцій було отримано таблицю 4.13 – Результати констатувального етапу експерименту виявлення рівня професійної готовності майбутніх учителів до використання ХТ в освітньому процесі?

6. На нашу думку, потребує конкретизації, де саме в тексті дисертації використано метод лінійної кореляції Пірсона та метод Є. Пустильника для перевірки відповідності розподілів емпіричних даних законам нормального розподілу?

7. Одним і найвагоміших складників будь-якої освітньо-професійної програми є педагогічна практика. Нажаль, її потенціал недостатньо враховано при побудові авторської педагогічної системи.

Проте висловлені зауваження мають дискусійний характер і не впливають на загальне позитивне враження щодо дисертаційної роботи.

Результати проведеного дослідження дають підставу вважати, що визначені завдання реалізовано, мету досягнуто, сукупність отриманих наукових

положень має важливе значення для теорії і практики професійної освіти.

Дисертація на тему «Теорія і практика формування професійної готовності майбутніх учителів до використання хмарних технологій у навчально-виховному процесі» є самостійно, завершеною науковою роботою, відповідає пп. 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 656 від 19.08.2015, № 656 від 19.08.2015, № 1159 від 30.12.2015, № 567 від 27.07.2016, № 943 від 20.11.2019), а її авторка – Хміль Наталія Анатоліївна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри комп'ютерних наук і
математики Факультету інформаційних
технологій та управління
Київського університету
імені Бориса Грінченка

В. В. Прошкін

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554

ВЛАСНОРУЧНИЙ ПІДПИС
ЗАСВІДЧУЮ

В. В. Прошкін
(ПІБ)

проб. грах. в.ч. Прошкін
(підпис)